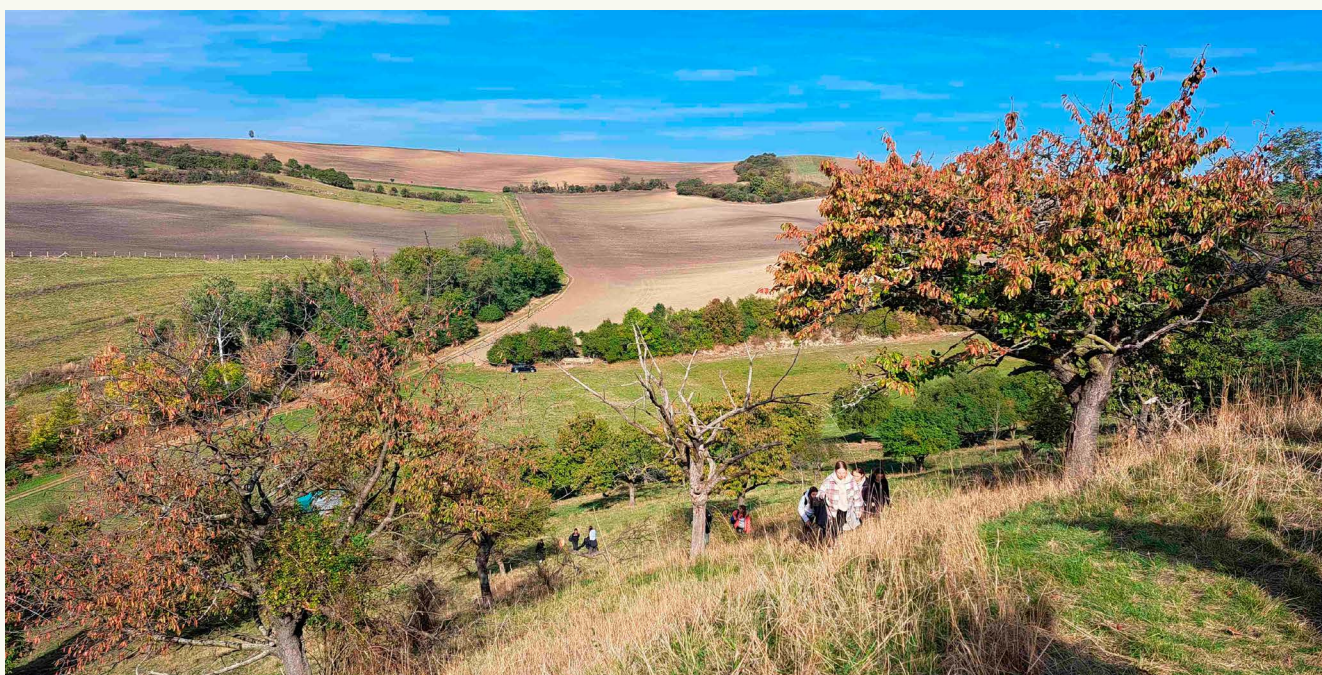

Život na ekofarmě: exkurze na Farmu Člupy

Ing. ANDREA HRABALOVÁ,
PRO-BIO LIGA

Kde se bere jídlo, které máme na talíři? A jaký vliv má způsob hospodaření na zdraví krajiny a nás lidí? V rámci našeho letošního projektu Život na ekofarmě vozíme děti ze základních a středních škol na ekologicky hospodařící farmy v nejrůznějších částech republiky. Školáci a studenti se dozvědí, jací ekofarmáři žijí v jejich okolí, co pěstují a jaká zvířata chovají. Čeká je krátké povídání na téma biopotraviny, ekologické zemědělství a péče o krajinu – a hlavně spousta zážitků.

Se třídou sextánů z AC Eko Gymnázia se scházíme chvíli před osmou ranní na Hlavním nádraží v Brně. Je 18. října a my vyrazíme vlakem na ekofarmu Člupy. Na exkurzi jedou sextáni v rámci výuky biologie, s cílem osvětlit pojem biologická diverzita přímo v terénu a ukotvit ve studentech téma ekologie zážitkově a skrze smysly. Zhruba po hodině vystupujeme v obci Křižanovice a vydáváme se směr přírodní památka Člupy, severně od obce Křižanovice u Bučovic v okrese Vyškov. Tady jsme se setkali s naším průvodcem Kamilem Šedivým, majitelem rodinné ekofarmy Člupy. S naším průvodcem jsme si nejdříve popovídali o zdejší přírodní památce, podle níž získala farma své jméno.

Přírodní památka Člupy

Ostrůvek zeleně uprostřed moravských lánů

Přírodní památku Člupy tvoří především pastviny a staré ovocné sady o rozloze necelých 20 hektarů. Území bylo vyhlášeno jako evropsky významná lokalita v soustavě Natura 2000. Z důvodu své svažitosti není území vhodné pro zemědělské polní obhospodařování a už na první pohled tvoří přírodní oázu uprostřed intenzivně obhospodařovaných pozemků.

Prvních ochranných opatření v podobě vyřezávání dřevin a sečení vybraných ploch se přírodní památka dočkala koncem 20. století. V roce 2011 začaly zdejší svahy poprvé pásat ovce a kozy z Farmy Člupy.

Hospodaření v této oblasti koriguje takzvaný Plán péče o přírodní památku Člupy. Pásené plochy je nutné členit na menší prvky a každoročně ponechat část (optimálně jednu třetinu) travobylinných společenstev bez zásahu. Díky tomu se tu mohou vysemenit později kvetoucí druhy rostlin a živočichové stihnou dokončit svůj vývojový cyklus. Plochy s pozdní pastvou či sečí je nutné v jednotlivých letech obměňovat.

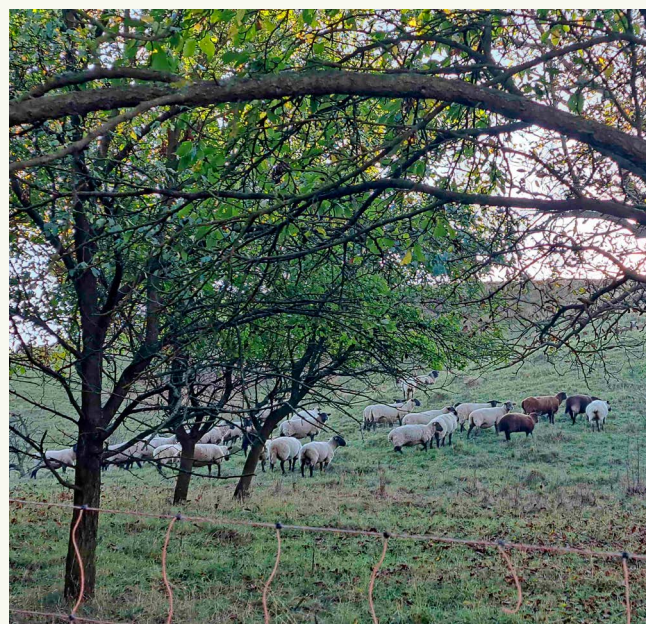

probíhat méně intenzivním způsobem, tedy s menším počtem pásených zvířat.

Z Austrálie na Moravu

Příběh Farmy Člupy se začal psát v roce 2012. Po návratu z Nového Zélandu, kde pracoval jeden a půl roku na farmách, se Kamil Šedivý nechtělo vrátit k práci v uzavřených prostorách. Původně sice pracoval ve strojírenství, teď se však po poradě s manželkou rozhodl začít zemědělsky hospodařit.

Na začátku byli manželé Šediví zemědělstvím zcela nepolíbení, to však dnes považují spíše za výhodu: mohli díky tomu začít bez předsudků. Pak už ale všechno nabralo rychlý spád. „Doplnili jsme si zemědělské vzdělání, objížďali semináře o půdě, o zvířatech, o ochraně přírody nebo zpracování mléka, o ovocných stromech...“, vzpomíná na faremní začátky Kamil Šedivý.

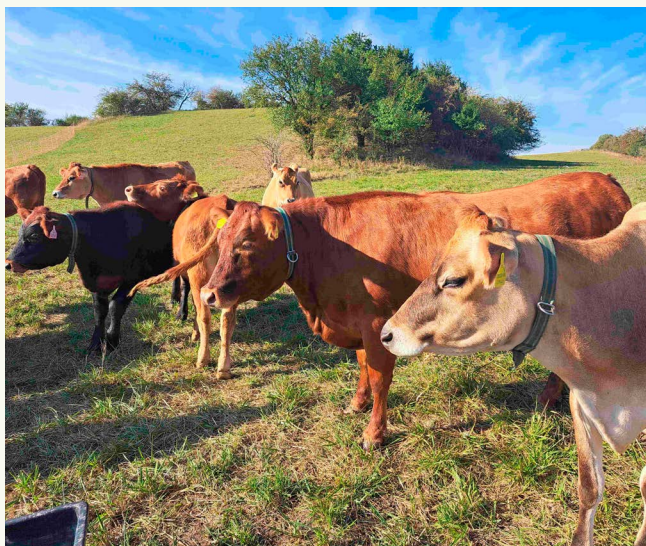

Pastva prospívá biodiverzitě

Přírodní památku tvoří čtyři oddělené části. Ve všech jsou předmětem ochrany teplomilné druhy rostlin a živočichů, především hmyzu, na stepních travních porostech. Obzvláště cenná je zdejší bohatá populace koniklece velkokvětého, kromě něj tu najdeme i další ohrožené druhy, jako je kozinec rakouský, běložárka větvitá, černohlávek velkokvětý a další.

Území přírodní památky Člupy nejvíce prospívá extenzivní pastva, sečení a odstraňování náletových dřevin. Plochy s výskytem některých na pastvu citlivých druhů rostlin (např. orchideje, vičeneč ligrus, kozinec apod.) zvířata vypásají jen ve vhodných obdobích, případně se část ploch nevypásá vůbec.

Stáda se pasou v menších oplůtcích, které se pravidelně střídají. Cenné travní porosty jsou díky tomu schopné se po kratším období vypasení rychle zregenerovat. Pásená zvířata mají navíc díky častějšímu přehánění stále k dispozici čerstvou trávu na nové pastvině. Pásení musí každopádně

„Rodina a přátelé si ťukali na čelo, do toho se nám narodily děti.“ Navzdory náročným začátkům manželé Šediví vytrvali a díky tomu nás dnes mohou provázet po své rodinné ekofarmě s padesáti hektary pozemků, šedesáti ovci, několika kravami a novou sýrárnou. Co víc si přát?

Kravám je tu hej

Při procházce krajinou jsme vystoupali okolo pastvin pro ovce až ke kravám. Na farmě chovají pět dojných krav plemene Jersey. Mléko tohoto plemene je díky své vyšší tučnosti ideální k výrobě sýrů. Krávy tu mají i na maso; každá z nich má své jméno a je v podstatě členem rodiny. Jejich život je od života krav v běžných chovech odlišný v mnoha zásadních věcech.

V běžném konvenčním chovu se tele ihned po porodu odstaví. Musí samozřejmě dostat mlezivo s obranými látkami k budování imunity, to však nepochází od jeho matky – jedná se o mlezivo, které bylo odebráno od jiných dojnic a posléze zmrazeno kvůli zjednodušení práce. Telata následně dostávají speciálně připravenou umělou startovací mléčnou stravu, takzvané sušáky. Ustájena bývají po jednom v boudách kvůli omezení nákazy a v této izolaci bývají někdy až do osmi týdnů věku.

Tohoto stresu jsou telata na Farmě Člupy ušetřena a hned po narození zůstávají s matkou. Aby však farma nepřišla o příjem z mléka, přístup mláďate k matce se postupně omezuje – tele a farmář dostávají mléko na střídačku v určitých intervalech. Díky tomu, že jsou krávy na pastvině společně, si však mléko od matky může dopřávat i starší tele.

Při farmaření myslí na biodiverzitu

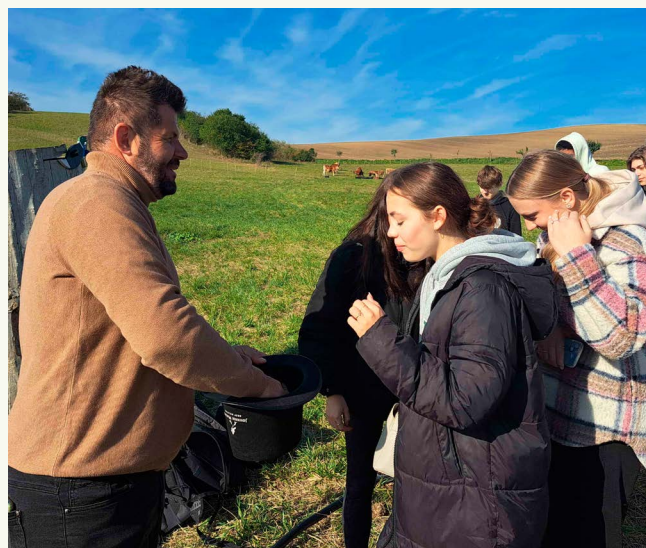
„Naši hlavní prioritou je hospodařit šetrně s ohledem na krajinu a přírodu, která nás obklopuje,“ píše se na stránkách Farmy Člupy. Nejsou to jen prázdná slova. Péči o krajinu věnují manželé Šediví značnou část svého času. Na srdci jim leží biodiverzita i návrat vody do krajiny. Proto na svých pozemcích zřídili tůň s mokřadem a do krajiny vysazují nové ovocné stromy a původní dřeviny.

„S výsadbou stromů nám pomáhá Dominik Grohmann, známý jako Potulný sadař. Máme se každopádně pořád co učit,“ usmívá se Kamil Šedivý a pokračuje: *„Naštěstí máme dobu on-lineovou a řada dobrých věcí je dostupná na internetu, včetně nejružnějších podcastů i výstupů z výzkumů. Kdo chce, najde, co potřebuje, jen toho času by mohlo být víc.“*

Není divu, že za své aktivity získala Farma Člupy loni zlatou medaili v programu Pestrá krajina. Manželé Šediví byli oceněni za „neuvěřitelnou schopnost vybudovat funkční, ekonomicky zdatné hospodářství tradičního typu, které vytváří produkty s vysokou přidanou hodnotou a je programově ohleduplné k přírodě“. Kamil Šedivý tehdy novinářům řekl: *„Svým hospodařením se snažíme utvářet pestrou krajinu plnou života, abychom naše pozemky předali potomkům v lepší kondici, než jsme je získali my.“*

Gymnazisté si vyzkoušeli práci na farmě

Počasi nám přálo, a tak přišly na řadu i pracovní aktivity, které si studenti losovali z klobouku. Někteří nosili větve a klesti popadané po bouři a čistili tak pastviny, jiní plnili do pytlů štěpku, která se bude hodit při výsadbě stromků. Další tým sbíral v sadu ořechy a šípky. Došlo i na kontrolu opěr a úvazů dříve vysazených stromků a výkop děr pro stromky nové.

Na závěr jsme ochutnali skvělé mléčné produkty v biokvalitě, které představila přímo Markéta Šedivá. Studentům vysvětlila proces výroby a rozdíl mezi čerstvými tvarohovými a tvrdými zrajícími sýry a pochlubila se i s čerstvou novinkou: *„Aktuálně se nám podařilo získat dotaci z Programu rozvoje venkova na nákup dvou automatů. Naše výrobky tak budou dostupné zájemcům dvacet čtyři hodin denně, sedm dnů v týdnu.“*

Všechny produkty zdejší sýrárny jsou samozřejmě v biokvalitě. *„Naše produkty vyrábíme dle tradičních receptů, ručně a pouze v limitovaném množství,“* doplňuje Markéta Šedivá, která stojí za výrobou a prodejem. *„Naše výrobky nejčastěji prodáváme přímo ze dvora, stálým zákazníkům je občas zavážíme až domů. V Brně si můžete naši produkci koupit v bistro 4pokoje ve Vachově ulici.“*

Zvířata, sýry i ekoturistika

Přišla řeč i na ekonomiku. *„Důležitá je pro nás diverzifikace příjmů. Farma musí mít uzavřený koloběh a finální produkt pro spotřebitele, v našem případě mléko zpracované do podoby sýrů a dalších produktů,“* vysvětlil studentům Kamil Šedivý. Rozpovídal se také o plánech na šetrnou formu turistiky, která by lidem přiblížila cennou lokalitu a všechnu tu dřinu při péči o ni. Proto zde plánují například možnost kempování

pod stany nebo v karavanu a pro náročnější i takzvaný „glamping“. I náročnější turisté si dnes často chtějí vyzkoušet život v přírodě a na Farmě Člupy jim v tom chtějí vyjít vstříc.

Neradi se loučíme s farmou a s krajinou, už je ale čas na rychlý přesun zpátky do Brna. Ještě na nástupišti jsme si stihli vše krátce shrnout nad pracovními listy: Co na Farmě Člupy dělají jinak? Jak pečují o zvířata, jak o krajinu a proč? A jakým způsobem se liší chod ekofarmy od běžných konvenčních provozů? Odpovědi většiny byly jasné a správné. Přístup manželů Sedivých byl studentům sympatický a někteří si dovedou představit takový život i sami pro sebe někdy v budoucnu. Uvidíme...

Na farmy s námi letos vyjelo přes 600 dětí

Díky projektu Život na ekofarmě jsme letos „vytáhli“ přes 300 studentů a jejich pedagogů na certifikované ekologické farmy napříč Českem. Dalších 300 s námi vyrazilo na farmy,

které hospodaří udržitelně, ačkoliv nemají certifikát, v rámci projektu Ze školy na statek. Vše o našich exkurzích nově najdete na našich webových stránkách Zeskolynastatek.cz.

Na Farmě Člupy jsme následující den po exkurzi natočili také video o tom, jak se na ekofarmách daří biodiverzitě. V rámci virtuální prohlídky farmy si prohlédnete pastviny, nově vybudovanou tůň a nahlédnete i do mlékárny. Video bude na našich stránkách k vidění na přelomu roku.

Mladé generaci chceme ukázat, jak je důležité pátrat po původu našeho jídla. Měli by vědět, že existuje více způsobů, jak získávat suroviny k jeho výrobě, a znát dopady, které zemědělské hospodaření může mít na krajinu, životní prostředí a nás jako společnost.

Smyslem podnikání v zemědělství by neměl být pouze zisk a maximalizace produkce. Stejně důležitá je i role údržby krajiny. Zemědělství by mělo hrát klíčovou roli v budování biodiverzity, kdy každý organismus má v krajině své místo. Ideálem je stav rovnováhy, kdy žádný z organismů nedominuje ani nevyumírá, naopak se všechny vzájemně podporují a udržují.

